

Zondag 13 februari 1916 – enige editie

Onder het opschrift “Het schandaal der oorlogsfondsen” pleit de Daily Chronicle voor een beter beheer van de meeste der Belgische steunfondsen, waarvoor in Engeland zoveel geld bijeen wordt gebracht. Er zijn thans meer dan 50 van zulke fondsen. Daarvan worden er 3 uitnemend beheerd. Van de meeste andere weet de Chronicle dat er onverschillig met het geld wordt omgesprongen. Bijna geen enkel van deze fondsen maakt een verantwoording van de ontvangen gelden openbaar. Zonder te willen zeggen dat het geld misbruikt wordt, meent het blad toch de aandacht van de regering te moeten vestigen op de toestand dat iedereen maar geld kan inzamelen zonder dat er enig toezicht wordt uitgeoefend hoe het geld wordt besteed. De regering zou de fondsen althans moeten dwingen geregeld verantwoording van hun beheer af te leggen.

Men schrijft van Belgische zijde:

Er is gedurende de oorlog meer dan eens geïnsinueerd, en langs verschillende zijden, dat er in de Belgische kroonraad, die in de avond van 2 augustus 1914 te Brussel gehouden werd, geen volstrekte eensgezindheid was betreffende het antwoord, te geven op het Duitse ultimatum. Men heeft gezegd, dat koning Albert zijn zwaard in de weegschaal had geworpen, dat de minister van staat Woeste hardnekkig tegenstand geboden had tegen de beslissing, die de meerderheid wou nemen. Uit geloofwaardige bron vernemen wij, dat de ministerraad eensgezind was om een ontkennend antwoord te geven op het Duits verzoek tot doorgang, en dat daarenboven geen enkele stem opgegaan is gedurende de deliberatie, om een andere houding voor te staan, die minder in overeenstemming zou geweest zijn met de eer en het begrip van 's lands belangen.

Beroep tegen vonnissen te velde uitgesproken.

Het Belgisch Staatsblad van 30 januari tot 4 februari bevat een koninklijk besluit dat als volgt luidt:

Art. 1. Beroep tegen de vonnissen, uitgesproken door de krijgsraden te velde, is alleen ontvankelijk wanneer het vonnis enige uitdrukkelijke overtreding der wet bevat, of uitgesproken werd naar een rechtspleging, op welke wezenlijke of op straf van nietigheid voorgeschreven vormen inbreuk werd gemaakt.

Art. 2. Het beroep wordt aanzien als nietig en van gener waarde, indien de zich beroepende partij, binnen het tijdsbestek voor de kennisgeving vastgesteld, ter griffie geen memorie heeft neergelegd met aanduiding der rechtsmiddelen, op dewelke haar beroep gesteund is.

Het Staatsblad bevat voorts een koninklijk besluit, luidende als volgt:

Art. 1. Het vermogen om zich te beroepen tegen de door de krijgsraden uitgesproken vonnissen behoort aan het openbaar ministerie, aan de veroordeelde en aan de burgerlijke partij, alleen voor wat haar burgerlijke belangen aangaat.

Art. 2. Kennisgeving van het beroep geschiedt bij de griffier van de krijgsraad, binnen de drie dagen te rekenen van de uitspraak, op straffe van verlies van alle rechten.

De auditeur generaal gaat in beroep door middel van een kennisgeving ter griffie van het krijgsgerechtshof, binnen een tijdsbestek van vijftien dagen te rekenen van de dag van de uitspraak.

Art. 3. Het krijgsgerechtshof oordeelt naar bescheiden. Het kan, evenwel, de verschijning bevelen van de betichte, of aan deze, op zijn verzoek, machtiging verlenen om te verschijnen.

De Belgische ministers van oorlog en justitie hadden over deze kwestie het volgende verslag aan koning Albert der Belgen uitgebracht:

Luidens een besluitwet van 28 december 1915, "kan het vermogen om zich te beroepen tegen de vonnissen uitgesproken door de krijgsraden te velde of door zekere onder hen, wegens noodwendigheden van militaire aard, tijdelijk opgeschort worden, hetzij geheel of ten dele, bij een in de ministerraad besproken koninklijk besluit".

In de huidige toestand wordt door de militaire noodwendigheden, een ten minste gedeeltelijke opschorsing van dat vermogen opgelegd. De staat van oorlog vermeerdert aanzienlijk het aantal personen, onderworpen aan de militaire rechtsmacht, en de bevoegdheid van deze rechtsmacht strekt over menige inbreuk waarvan zij in tijd van vrede geen kennis neemt. Het handhaven van de tucht in het leger vordert overigens vóór de vijand meer gestrengheid in het uitoefenen der openbare rechtsvordering. Het gevolg daarvan is, dat de krijgsraden te velde veel meer zaken te vonnissen hebben dan, te gewonen tijde, de bestendige krijgsraden. Indien het in deze omstandigheden mogelijk zou zijn tegen al hun uitspraken in beroep te gaan, zou een snelwerkende gerechtigheid, die alleen ten koste daarvan, tot voorbeeld kan strekken, onmogelijk worden.

Men stelt ten andere vast dat in bijna al de gevallen, de inbreuken, in oorlogstijd, door de militairen begaan, van de aard zijn van deze welke bij het militair strafwetboek voorzien zijn. Daar zij rechtstreeks te kort doen aan de plichten van de soldaat, moet hun beteugeling zo niet altijd onmiddellijk, dan toch zeer vlug geschieden, zo men, terzelfder tijd als het gezag verbonden aan het bevel, het voordeel wil bewaren van een stipt na te komen tucht, nodiger dan ook

tegenover de vijand. Het geldt overigens gewoonlijk feiten die vastgesteld zijn op het ogenblik zelf dat zij begaan werden en waarvan de stoffelijkheid aan alle ernstige betwisting ontsnapt: de betichte is er zeker de dader van, en zijn verdediging betreft enkel de minder of meer strenge toepassing der wet. Mag het niet worden aanzien als zou het beroep tegen een beslissing, met volle kennis van zaken door militaire rechters uitgesproken, door zichzelf een vermindering meebrengen van het moreel gezag dat het bevel volstrekt nodig heeft vooral in tijd van oorlog, telkens dit beroep enkel voor doel heeft, de inbreuk bewezen zijnde, voor de schuldige een kleinere straf te bekomen? Overigens, aan de veroordeelde die zich te streng gestraft waant blijft nog de toevlucht over van de Koninklijke goedertierenheid.

Er doen zich eindelijk gevallen voor waarbij het ten uitvoer brengen van een uitspraak niet mag worden uitgesteld.

Het belang van deze kwestie was niet ontgaan aan de extraparlamentaire commissie aan dewelke de zorg was toevertrouwd een nieuw wetboek voor militaire strafvordering voor te bereiden. Al verwierp ze ook de radicale oplossing van het wetboek van 1814, dat geen enkel beroep tegen de uitspraken der krijgsraden te velde aanneemt, toch had de commissie erkend dat in zekere omstandigheden, het onmiddellijk ten uitvoer brengen der straf, als een noodzakelijkheid kan voorkomen. Daarom liet artikel 385 van het ontwerp aan elke in oorlogstijd zetelende krijgsraad toe, bij zijn vonnis te bevelen dat de veroordeling zonder beroep, noch toevlucht tot cassatie en onmiddellijk uitvoerbaar zal zijn. Het parlement heeft de beraadslaging van dit gedeelte van het ontwerp niet aangevat: het heeft dus zijn mening niet uitgesproken.

Het probleem blijft dus bestaan in zijn geheel: het dient ten spoedigste opgelost.

De hierboven uiteengezette redenen als leidraad nemend hebben wij getracht, sire, bij het besluit dat wij de eer hebben aan uwe majesteit ter ondertekening aan te bieden, het beroep op zulke wijze in te richten, dat het met de staat van oorlog kan overeenkomen.

De uitoefening van het beroep moet beperkt zijn: het beroep zal enkel ontvankelijk zijn wanneer het gesteund is op een schending der wet, hetzij bij het vonnissen zelf, hetzij bij de voorafgaande rechtspleging, het zal niet ontvankelijk zijn, wanneer het alleen de feitelijke beslissing betreft. Aldus zal al wie beroofd zou zijn geweest van een wettelijke waarborg, in de mogelijkheid worden gesteld voor een hogere rechtsmacht het voordeel te eisen van de wet die miskend zou zijn geworden.

Om te beletten dat er misbruik gemaakt zou worden van het aldus beperkte vermogen om zich te beroepen, legt het besluit aan de zich beroepende partij de verplichting op zonder enig uitstel ter griffie een memorie neer te leggen met aanduiding van de rechtsmiddelen waarop haar beroep gesteund is: bij gebreke van deze neerlegging en van deze nauwkeurige aanduiding, wordt het beroep aanzien als nietig en van gener waarde. De noodzakelijkheid aan dewelke wij thans toegeven werd algemeen erkend door de vreemde wetgevingen. Om ons te beperken tot het voorbeeld van twee verbonden landen, die in hoge mate bezorgd zijn om een degelijke gerechtigheid; in oorlogstijd ontsnappen de vonnissen der krijggraden in het Britse leger aan alle beroep, in Frankrijk zijn ze enkel vatbaar, zelfs in tijd van vrede, voor een beroep op herziening, dat, gesteund zijnde op een dwaling inzake recht, minder op het beroep dan op het beroep op cassatie gelijkt. En dat beroep op herziening zelf kan krachtens artikel 71 uit het wetboek voor militaire gerechtigheid door het staatshoofd tijdelijk bij de legers opgeheven worden bij een decreet in ministerraad uitgevaardigd. Van de eerste maand van de oorlog af, heeft de heer president van de republiek van

dit recht gebruik gemaakt. Daar deze opschorsing ook die van het beroep en cassatie voor wettelijk gevolg heeft, bestaat er tegenwoordig in Frankrijk geen enkel middel om zich te beroepen tegen de vonnissen door de krijgsraden bij de legers uitgesproken.

Wij denken niet dat het, voor het oogenblik, nodig is zo ver te gaan. Het besluit, dat aan uwe majesteit onderworpen is, behoudt het beroep ten gunste van elke betichte die een schending der wet aanklaagt. Zullen wij, niettegenstaande ons vurig verlangen om de regels te eerbiedigen naar dewelke ons beteugeld rechtswezen is ingericht, een meer radicale oplossing moeten aanvaarden? De omstandigheden, het hoger belang van 's lands verdediging zullen alleen daarover kunnen beslissen.

Het Belgisch Staatsblad van 5 februari bevat een uitvoerige besluitwet van 2 dezer nopens de opeisingen in België voor de zeevaart, waarvan het eerste artikel luidt:

Binst de duur van de oorlogstijd mag ieder Belgisch handelszeeschip of andere opgeëist worden tot een doel van nationaal belang.

De opeisingen zullen geschieden, onverminderd de bepalingen van artikel 9 en 10 van de wet van 14 augustus 1887, in naam van de minister van spoorwegen, zeewezen, posten en telegraphen, hetzij door de algemene bestuurder van zeewezen of zijn afgevaardigde, hetzij door de Belgische consul, handelend met de tussenkomst van de minister van buitenlandse zaken.

Aan de besluitwet ontleen wij nog de volgende artikelen:

Art. 10. In de vijftien dagen der opeising stelt de zeeoverheid het toe te kennen cijfer der schadevergoeding vast en geeft er kennis van aan de reder of aan de kapitein. Deze moeten in de drie maanden, die deze kennismaking volgen, bekend maken of ze de toelage, die hun

voorgesteld is, aannemen of weigeren. Bij nalatigheid van hunnentwege, hun weigering bekend gemaakt te hebben gedurende die tijd, zal de schadevergoeding als beslist aanschouwd worden.

Art. 11. De geschillen betreffende de vergoedingen, en de voorwaarden van opeising worden onderworpen aan een comité van vijf leden, onder voorzitterschap van de algemene bestuurder van het zeewezen of in geval van beletsel van deze laatste, van een ambtenaar van het zeewezen daarvoor aangeduid.

Een of meer bijgevoegde leden zullen aangeduid worden. Zij zullen de afwezige of betwistbare leden kunnen vervangen.

De werkelijke en plaatsvervangende leden van het comité zullen bij koninklijk besluit aangeduid worden.

De zetel van het comité is te Antwerpen. Hij is voorlopig te Londen gevestigd. De besluiten van het comité worden genomen bij meerderheid van stemmen der aanwezige leden. In geval van gelijkheid van stemmen is deze van de voorzitter beslissend. Het comité beraadslaagt geldig, wanneer er drie der leden aanwezig zijn. Het comité oordeelt volgens stukken. Het mag evenwel de belanghebbenden toelaten in persoon te verschijnen ofwel zich door een bijzondere gevolmachtigde te laten vervangen. Het zal zich kunnen beroepen op onderrichtsmaatregelen en namelijk op deskundig onderzoek. Het comité is ontslagen van gelijk welke vormen van rechtspleging. Zijn besluit wordt door gewone brief ter kennis van de belanghebbende gebracht. Zijn besluit is zonder verhaal.

Art. 12. Het is echter de belanghebbende toegelaten de bevoegdheid van het comité te ontkennen. Zij zullen het moeten doen op een uitdrukkelijke wijze, binnen het tijdsverloop van drie maanden,

voorzien in artikel 10. In zulk geval, zal het geschil aangegeven worden bij de vrederechter van het kanton der aanleggingshaven, of bij gemis aan aanleggingshaven in België, bij de vrederechter van het 1^e kanton van Antwerpen, en het artikel 19, laatste alinea van de wet van 11 augustus 1897, toepasselijk blijven.

Maandag wordt in de kathedraal van St. Paul te Londen een gedenkdienst voor Florence Nightingale, de voorloopster der Rode Kruisbeweging, gehouden, waarbij door de koningin van Engeland een gedenkteken voor haar zal worden onthuld.

Kunst te Brussel (KVdW).

Salle Giroux

De zintuiglijkheid, hoofdhoedanigheid van alle plastische kunstenaars, en meer in het bijzonder van de Belgische, zo Walen als Vlamingen, heeft zich in de oorlogstijd geen ogenblik verloochend. Zo tekenen, schilderen, boetseren inderdaad een behoefte is, neen: een functie, waaraan men bij de minste prikkel, en zelfs bij gebrek aan prikkel, eenvoudig tot normaal levensverloop te voldoen heeft, dan is deze oorlog daar een overtuigend en zeldzaam welsprekend voorbeeld en bewijs van. Alsof geen diepere roering hun gevoelsleven getroffen en gestoord had (en ik weet nochtans het tegendeel), hebben onze plastici doorgewerkt, zonder dat doorgaans aan hun werk te merken was, dat zij een storm des gemoeds of alleen maar een nieuw receptievermogen, naast een nieuwe uitingswijze, natuurlijk gevolg van de omgewentelde gewaarwording, meester geworden waren. De oorlog is hun geen nieuw thema geworden, noch, schijnt het wel, een bron tot meditatie, die hun geestelijke horizon zou verbreden of zuiveren: het feit, dat zij met eigen ogen niets hebben aanschouwd, liet een verbeelding onaangeroerd, die de prikkel van het getroffen zintuig nodig heeft om in werking te kunnen

treden. Zodat wij, nu een vijftien maanden al, kunst zijn blijven genieten ... of verdoemen, die in niets verschilde van deze uit de gezegende vreedestijd: hetzelfde kruikje met argeloze madeliefjes en hetzelfde uitgekledede dametje, hetzelfde koetje en dezelfde zonsondergang, met eenzelfde nonchalance of dezelfde liefde van vroeger gedaan, en begaan door dezelfde, onmiddellijk herkende penselen vol beminnelijkheid. - Ik denk hierbij, en gij merkt het, in hoofdzaak aan al het wanstaltige dat onze smaak in dat tijdsverloop kreeg te slikken. Want nooit werd zoveel slechts, onder het voorwendsel van kunst, aan ons, trouwens innig misprezen, oordeel onderworpen. Een eerste reden daarvan is, dat vele onder onze beste schilders het land hebben verlaten, zodat de middelmatigheid een plaats innemen kon, waar meesterschap ze doorgaans uit bande. Een tweede reden vind ik in het feit, dat de kunstkringen, waar niet ieder deel van uitmaakt die wil, en dat de grote meer of min officiële tentoonstellingen waar een verantwoordelijke jury over de inzendingen beschikt, onder de oorlog gesloten zijn gebleven, en naast de gewone "refusés" en de onmondige debutanten, het ontallige korps der liefhebbers dat geen kunne kent, zodat het zo goed als geheel uit vrouwelijkheid bestaat, vrije teugel viert en werkelijk doet, alsof het als volbloedhengsten steigeren en draven kan. Het gaf de bescheiden maar vrome kunstminnaar, die na de eerste maanden van ontredde de noodzakelijkheid der kunst en aldus haar sociale betekenis ontdekken ging (de oorlog heeft ons ook deze ondervinding bezorgd, zodat wij er anders nooit dan uit overlevering over praten of ... smalen kunnen, al naar wij zijn aangelegd) - het gaf de kunstminnaar heel wat ontgoocheling te smaken, op een ogenblik dat hij ze liefst en best had gemist. Niet dat hij een nieuwe emotie had verwacht of in de aanvang zelfs gewent: zuiver hersmaken van vroeger genot was misschien het beste, hoe smartelijk soms ook, wat wij verlangen konden. Maar op weinig na was de hoedanigheid van zulke aard, dat men er bij zuchtte: het is op

de oorlog niet verbeterd, - hetgeen voor velen onder ons, die de waarde hebben leren inzien van een strengere levenstucht, nu juist geen aanbeveling was.

Ik zeg: "op weinig na". Ik had beter: "op weinigen na" geschreven. Want zijn velen onder de oudere en jongere meesters uit het land (en gij moogt er, zo uit Londen als uit eigen land, meer van vernemen dan wij: zo was het mij een persoonlijke vreugd, van de waardering te lezen die onzen Rik Wouters in Nederland geniet, nadat ik hier jaren geleden al op zijn uitzonderlijke hoedanigheden mocht wijzen,) - zijn dus velen afwezig, enkelen hebben Brussel niet verlaten: op de meeste tentoonstellingen vinden wij ze terug; en het is dan ook natuurlijk dat naar hen onze aandacht en onze lof gaan, bij uitsluitendheid haast en steeds met eenzelfde vreugde. Al dient er aan toegevoegd, dat ook op hun kunst de oorlog niet dan een zeer geringe invloed heeft gehad, en zij ons geen nieuwe aandoening, die wij nu, na zeventien volle maanden wel zouden kunnen beginnen te verdragen, te bezorgen weten.

Eén uitzondering: die van Constand Montald, die ik, ter gelegenheid van de jongste, pas geopende tentoonstelling van decoratieve kunst in de "Salle Giroux", dan ook de allereerste noem. Rechtstreekse invloed, zowaar, van de oorlog die heel een gevoelsmonument, in lange jaren van schiften en onderzoeken, van studie en arbeid, met diep en vroom bewustzijn en een strenge wil van perfectie opgetrokken (want onder onze schilders is Montald een der geestelijk meest ontwikkelden), ondermijnen en verbrokkelen kwam, om - het dient onmiddellijk toegevoegd - met grotere zekerheid en al de macht van een overwinning, nieuwe schoonheidstempels op te trekken? Ik weet het niet, en zelfs Montald zou het misschien niet kunnen zeggen. Dat het verruimen van blik en gevoel, het verdiepen van inzicht en uitzicht, ogenschijnlijk zonder transitie, onder de oorlog plaats zou vinden, bij iemand waarvan wij wel weten, dat hij

in zich de bestendige onvoldaanheid der grote artiesten draagt en een zoeker is, die zich nooit te oud acht om te leren, maar nu ineens en zonder verdere afwijking, zijn definitieve formule schijnt gevonden te hebben; - dat Montald zich aldus enkel sedert de oorlog vertoont: wie zou het niet gaarne de oorlog wijten? ... Reeds in juni van verleden jaar toonde Montald ons proeven van deze zijn nieuwe kunst. Toen schreef ik (en ik haal het aan, omdat ik er ditmaal niets aan toe te voegen heb): "De inzending van Montald is de verrassing van deze tentoonstelling geweest. Het bloemige, soms wel wat al te lieve van vele, en grotere composities (die, ik verhaast mij het te zeggen, toch eerst en vooral aanspraken door adel, stijlvolle ritme en bezonken kleurenpracht), heeft hier plaats gemaakt voor een strengheid die imponeert als een zuiver religieus, een haast ascetisch bestanddeel. Montald, wij wisten het, is een groot decorateur: thans heeft hij ons overtuigd de macht te bezitten, bij al de gaven die de muurschildering vergt, deze van gevoels- en denksdiepe austeriteit te kunnen voegen, die een muur kunnen maken tot een vergezicht op de eeuwigheid". De tegenwoordige inzending moge op verre na zo belangrijk niet zijn als die van in juni, zij bezit in kiem dezelfde hoedanigheden, waar men, vooral in België en bij een Belg, niet genoeg respect voor hebben kan.

Het zijn de hoedanigheden die, gepaard aan klassieke sereniteit en aan een goddelijke naïefheid, de oude Xavier Mellery tot een onzer hoogste en meest geliefde meesters hebben gemaakt. Wat had hij ons niet geschonken, zo hem de gelegenheid geboden zou zijn geworden tot het werk, dat zijn aanleg, zijn liefde, zijn studie riep? Maar wij zijn in België, en ... op een ogenblik waar men liefst geen kwaad zegt van het vaderland. Ditmaal wordt ons van Mellery een keuze getoond van niets dan enkele affiches en illustraties. Zij boeien echter evenzeer als zijn voornaamste samenstellingen, en om dezelfde hoedanigheden. Welke beminnelijke en edel eenvoudige

ziel straalt u bv. niet tegen uit de kleine, helemaal niet aanstellerige plaatjes, die niet dan boekverluchting zijn, waar men echter niet bij vraagt welk boek zij bedoelen te illustreren, belangrijk vooral als ze zijn om het ongerept schone gemoed, het gemoed van Mellery zelf, dat er uit straalt? Helaas, het is of men zulke zielen nog alleen in vergane tijden terugvindt, - in de tijden dat Mellery zo sereen te strijden wist om een kunst, die nooit hoog genoeg gewaardeerd werd...

Ramah, de fijne, inzichtvolle illustrator, de psychologisch diepe portrettist, de schilder, die in de broosheid van verzadigde tonen de subtielste schakeringen van het licht tot uiting weet te maken van de innigste stemmingen, schijnt mij rijper en rijper te worden. Zijn twee verfijnd somptueuze schilderijen, enigszins moe pervers in hun adel, maar innig en warm duister van oprechtheid, zijn, met al hun zuiver picturale hoedanigheden, van een dichter, een zeer modern voelend dichter die, enigszins decadent misschien, niettemin zijn grote kracht en grondelijke schoonheid vindt in de gezondheid van de raseigenschappen en een onbetwistbaar evenwicht. Het moderne is hier alles behalve ziekelijk, en put zijn kracht, eerst in de zuiverheid der middelen, daarna, en dieper, in de onbewuste overlevering van het ras. Ramah verdiende in Holland de waardering, die beschaafde Vlamingen hem niet onthouden.

Zal ik nog iets zeggen over Fernand Khnopff? Het zou niets wezen, dat gij niet allang weet. Want zo iemand, dan is het zeker wel Khnopff die, hoe het bij deze intellectueelste aller schilders bevreesde, het minst onder de oorlog schijnt geleden te hebben. Te meer dat hij er, mijns inziens, technisch niet op vooruit is gegaan. Ik sluit dan ook op alleen de vermelding van zijn naam dit verslagje over een expositie, waar, wel te verstaan, aan allerlei boekbanden en behangpapier, aan kanten en broderieën, aan batiks en gebrand glas nog heel wat is te zien, dit alles het werk zijnde van de alleraardigste meisjes der

Brusselse grootburgerij, en waar ik om die reden geen kritiek aan waag. En er zijn verder nog wel een paar schilderijen, waarover ik zwijg, omdat zij ditmaal het excuus niet bezitten, door mooie handen geschilderd te zijn ...